

Rövid ismertető az afrikai sertéspestisről és közép-európai megjelenésének veszélyéről

Az afrikai sertéspestis (ASP) nagy ragályozó képességű, vírus okozta fertőző betegség, amely iránt Európában a házisertés és az európai vaddisznó fogékony. Afrikában a közönséges varacskosdisznó és egyéb vaddisznó fajok, valamint Ornithodoros nembe tartozó óvontagok (lágy kullancsok) játszanak szerepet a betegség fenntartásában. Európában az óvontagok ASP átvitelével kapcsolatos szerepéről még viszonylag kevés információ áll rendelkezésre.

A betegség vírusellenes állatgyógyászati készítményekkel nem gyógyítható és az állatok védőoltására engedélyezett, hatékony oltóanyag (vakcina) sem áll rendelkezésre. Az ASP vírusa iránt a sertés és a vaddisznó minden életkorban fogékony és a megbetegedett állatok szinte kivétel nélkül elpusztulnak. Az ASP vírus az embert nem betegíti meg, ezért közegészségügyi jelentősége nincs, de a felelőtlen emberi magatartásnak a betegség terjesztésében döntő szerepe lehet.

Az ASP nagy gazdasági kárt okozó fertőző betegség, mert a betegségtől addig mentes országokba/régiókba való behurcolását követően csak szigorú igazgatási/rendészeti intézkedésekkel és jelentős anyagi áldozatok árán lehet felszámolni. Ugyanis a fertőzött állományokat és a velük kapcsolatba került állományok valamennyi sertését le kell ölni, az állathullákat a fertőzés terjedését kizáró módon ártalmatlanítani kell, a felszámolt sertésállományok tartási helyét ismételten fertőtleníteni kell, a sertésforgalmazást és felvásárlást regionális vagy országos szinten korlátozzák, az élő sertések, a sertéshús és a sertéshúsból készült félkész és késztermékek exportja nem engedélyezett.

Az említett intézkedések és korlátozások közvetlenül, vagy közvetve súlyos pénzügyi veszteséget okoznak a sertéstartóknak és a velük kapcsolatban álló felvásárlóknak, exportőröknek, vágóhidaknak és húsfeldolgozó üzemeknek is.

A hazai sertéságazat fennmaradása és középtávú fejlesztése szempontjából a betegség behurcolásának megelőzése nagyon fontos minden érdekelt számára. Az utóbbi évtized kedvezőtlen járványtani fejleménye, hogy az ASP vírusa 2007 elején Grúziában is megjelent, majd onnan részben a vaddisznók, részben a fertőzött házisertések és az ezekből származó élelmiszerek, élelmiszerhulladékok, valamint az állat- és takarmányszállító járművek közvetítésével a betegség átterjedt a Kaukázus térségének országaira, továbbá Oroszországra, Ukrajnára és Fehéroroszországra is. Az Európai Unió tagállamai közül 2014-ben Litvániában és Lengyelországban is megállapították a betegséget elhullott vaddisznókban.

Az ASP közel száz éves történetében példátlan kiterjedésű és súlyosságú az a járvány, amely a Kaukázus térségéből kiindulóan Oroszország európai területén kialakult. Az ASP közép-európai megjelenésének kockázata és hazánk sertésállományainak veszélyeztetettsége az utóbbi egy évben jelentősen megnőtt. Hazánk keleti határátkelőin elrendelt óvintézkedések (az

utasforgalomban a poggyászok szigorított ellenőrzése, a sertéshúsból készült, nem hőkezelt élelmiszerek elkobzása, az országba belépő teher- és személygépjárművek fertőtlenítése) is az ASP vírus behurcolásának megelőzését szolgálják.

Ez a rövid ismertető a sertéstartók és a vadászok tájékoztatására készült, különös tekintettel a betegség megelőzésére.

AZ ASP BETEGSÉG NÉHÁNY SAJÁTOSÁGA

A betegség kórokozója:

Az ASP kórokozója vírusrendszertani értelemben az Asfarviridae család, Asfivirus nemzetségébe tartozó DNS vírus, amely a külső környezeti hatásokkal szemben rendkívül ellenálló. A fertőzött istállók /ólak és karámok padozatán, az alomszalmán, napfénytől védett helyen, heteken át fennmarad. A sertéshúsból és az abból készült nyers, vagy félkész termékekben több hétig, a fagyasztott húsokban évekig fertőzőképes marad. Csak erélyes fertőtlenítőszerrel pusztítható el, mert savas és lúgos közegben (pH 3,9 – 11,5 között) is megtartja fertőzőképességét. Az ASP vírusának különböző megbetegítő képességű törzsei léteznek és molekuláris biológiai vizsgálati módszerekkel legalább 22 genotípusa (I-XXII) különíthető el. A Kelet-Európában jelenleg cirkuláló és a hazai sertésállományt is veszélyeztető vírus a II-es genotípusba tartozik, megbetegítő képessége pedig kifejezett (azaz nagyon virulens).

A betegség terjedése:

A beteg sertések valamennyi váladékukkal (bélisárral, vizelettel, nyállal, orrváladékkal, ondóval, hüvely- és méhváladékkal) ürítik a vírust és ezáltal közvetlenül megfertőzik a velük érintkező társaikat. A sertéstartók, az állatgondozók, az állatfelvásárlók és a fertőzött állatok tartási helyén megforduló más személyek az említett váladékokkal szennyeződött lábbelivel, ruházattal, használati eszközökkel (villa, lapát, vödör, takarmányos kocsi stb.) szintén elhurcolhatják a betegség kórokozóját. Európában a keletről nyugat felé terjedő vírus nagyon virulens, ezért a házisertés és vaddisznó állományokban tömeges megbetegedéseket, valamint elhullásokat okoz.

A betegség fontosabb tünetei:

Az állat megfertőződésétől a betegségre gyanút keltő tünetek megjelenéséig terjedő lappangási idő 3-15 nap között változhat, de súlyos heveny megbetegedés esetén csupán 3-4 nap. A nagyon virulens vírustörzsek által okozott ASP az állat egy-két napi betegsége után elhullásra vezető túlheveny, vagy gyanút keltő tünetekkel járó és 5-10 napig tartó, de szintén elhullással végződő heveny kórformában is megnyilvánulhat. Túlheveny (peracut) esetben az állattartó csupán azt észleli, hogy sertései rövid ideig bágyadtak és étvágytalanok, majd váratlanul elpusztulnak. A vadászterületen nagyobb számú elhullva talált (különböző korcsoportba tartozó) vaddisznók felkeltik a túlheveny ASP gyanúját is.

A betegség heveny (acut) kórformájának házisertéseken megfigyelhető tünetei: étvágytalanság, bágyadság, gyengeség, bizonytalan mozgás, magas láz (40,5-42 °C), test szerte vérzések a bőrön (különösen a füleken, a has alján, és a combokon), a bőr vöröses-lilás elszíneződése, hányás, véres-habos orrfolyás, vércsíkos, vagy véres hasmenés. A vemhes kocák elvetélhetnek. A betegségre gyanút keltő tünetek előfordulását és a sertés elhullását az állattartó köteles haladéktalanul bejelenteni az állatorvosnak. A magyarországi törvényi rendelkezéseknek megfelelően az állattartó akkor is köteles az állatorvost tájékoztatni, ha az ASP gyanúját ugyan nem észlelte, de állata megbetegedett.

Az állattartót érintő bejelentési kötelezettség az állatfelvásárlással és állatszállításal foglalkozókra, a vágóhidak üzemeltetőire, a vadaskertek, vadasparkok és vadfarmok tulajdonosaira is vonatkozik.

A betegség megállapítása:

Az ASP megállapítása és a hasonló tünetekben megnyilvánuló klasszikus sertéspestistől (KSP) való elkülönítése csak kiegészítő laboratóriumi vizsgálatokkal lehetséges. Hazánkban a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (NÉBIH) Állategészségügyi Diagnosztikai Igazgatóságának

budapesti laboratóriuma jogosult az ilyen vizsgálatok elvégzésére. E vizsgálatok képezik az állategészségügyi hatósági intézkedések alapját.

Az ASP a bejelentési kötelezettség alá vont fertőző állatbetegségek csoportjába tartozik, amelynek hatósági megállapítása (a laboratóriumi vizsgálatok pozitív eredménye alapján) a járási főállatorvos hatásköre.

Állami kártalanítás:

A betegség elfojtása/felszámolása érdekében hatósági rendelkezésre leöletett sertései után az állattartó állami kártalanításra jogosult. Az állami kártalanítás mértéke az állatok forgalmi értékének 100%-a. Amennyiben a sertéstartó az állat(ok) betegségét, vagy elhullását nem jelentette az állatorvosnak, akkor – az ASP későbbi hatósági megállapítását követően – a felszámolt állomány után állami kártalanításra nem jogosult, továbbá élelmiszerlánc-felügyeleti bírsággal sújtandó. Ez vonatkozik az állattartóval azonos beszámítás alá eső, fent említett személyek mulasztására is.

A FERTŐZŐ SERTÉSBETEGSÉGEK, ÍGY AZ ASP MEGELŐZÉSE SZEMPONTJÁBÓL IS HASZNOS TANÁCSOK SERTÉSTARTÓK RÉSZÉRE

1. Sertésvásárlás előtt mindig konzultáljon állatorvosával. Sertést másik állattartótól, vagy állatorvosi ellen-őrzés alatt álló állatvásáron csak a megfelelő szállítási bizonylatokkal együtt vásároljon meg.
2. Ne vásároljon sertéseket ismeretlen személyektől, különösen személygépkocsi utánfutókról olcsón eladásra kínált, jelöletlen állatokat.
3. A megvásárolt sertéseket kb. egy hónapig különítse el saját állományától.
4. Rendszeresen takarítsa és fertőtlenítsen a sertések tartási helyét, az etetésre és itatásra használt eszközöket.
5. Ne keressen fel olyan sertéstartó udvart, ahol az állatok megbetegedtek, még a szomszéd, vagy közeli isme rő s erre irányuló kérésére sem.
6. Ha Ön házisertéseket is tartó vadász, akkor kerülje el azt, hogy sertései a vaddisznók zsigereléséből /feldolgozásából származó nyesedékhez hozzájussanak. A vadászaton használt öltözékét és lábbelijét cserélje le mielőtt sertéseit itatni vagy etetni akarja.
7. Amennyiben a település külterületén tart sertéseket, akkor azok vaddisznókkal való közvetlen érintkezését akadályozza meg a kerítés megerősítésével. Vaddisznók által megdézsmált takarmányt ne adjon sertéseinek, és a vaddisznók által összetúrt, azok ürülékével szennyezett szalmakazlat se használja almozásra.
8. Állatai megbetegedését, vagy váratlan elhullását mindig jelentse be a településen dolgozó állatorvosnak. Elhullott sertései szakszerű ártalmatlanításának módját beszélje meg az állatorvossal.
9. Az Európai uniós és ennek megfelelően a hazai jogszabályok tiltják az állati eredetű melléktermékek közé tartozó élelmiszerhulladék (közismertebb néven „konyhamoslék”) sertésekkel (más élelmiszertermelő állatokkal) való etetését, mivel ez számos fertőzőbetegség terjesztője lehet. Ebből a szempontból különösen veszélyesek az autópályák és az országos főutak mellett lévő kamionparkolók területéről összegyűjtött, állati eredetű élelmiszerek maradványait tartalmazó hulladékok. A szállodákból, éttermekből, közkonyhákból származó élelmiszer-hulladék esetében is fokozott a járványügyi kockázat. Éppen ezért nem csak a jogszabályi tilalom, de saját állatállományuk védelme érdekében se etessenek élelmiszerhulladékot sertéseikkel!
10. Ne adjon és ne kérjen kölcsön a sertések ápolásához, ellátásához használt eszközöket, szerszámokat.

11. Kocáit csak olyan tenyészkannal fedeztesse, amelynek a fontosabb fertőző betegségektől való mentességét állatorvos igazolja. Ha kocáit mesterségesen akarja termékenyíttetni, akkor e feladatra engedéllyel rendelkező személyt (állatorvost, nyilvántartásba vett inszeminátort) kérjen meg.

A VADÁSZATRA JOGOSULT TÁRSASÁGOK ÉS A VADÁSZOK FELADATAI AZ ASP MEGELŐZÉSÉBEN ÉS KORAI FELISMERÉSÉBEN

1. A vaddisznók között észlelt tömeges megbetegedést, vagy elhullást be kell jelenteni a megyei vadászati hatóságnak és a vadászterület helye szerint illetékes járási főállatorvosi hivatalnak (az ASP és KSP betegségekre irányuló laboratóriumi diagnosztikai vizsgálatokhoz szükséges mintavételek egyeztetése céljából).

2. Az országúton elütött vaddisznókból szintén kötelező a mintavétel (lépdarab, mandulák) az ASP és KSP betegségekre irányuló laboratóriumi diagnosztikai vizsgálatokhoz.

3. A vadászterületen ne szórjanak szét olyan hulladékot, amely állati eredetű élelmiszerek maradványát is tartalmazza.

4. Ha saját udvarában házisertéseket is tart, akkor minden vadászatot követően cserélje le ruházatát és lábbelijét, mielőtt sertései itatásához, vagy etetéséhez fogna.

5. Sertéstartó udvarokban szabad vadászterületről befogott vaddisznókat elhelyezni tilos!

6. Vadaskertekben, vadasparkokban, vadfarmokon vaddisznók között tapasztalt megbetegedéseket, elhullásokat be kell jelenteni a területileg illetékes járási főállatorvosi hivatalnak.

7. Az ASP-vel fertőzött országokból érkező vendégvadászokat kérjük meg arra, hogy ne hozzanak magukkal sertés-, vagy vaddisznóhúsból készült élelmiszereket.

8. Nagyüzemi/nagylétszámú sertéstartó telepen dolgozó vadászok a munkakezdés előtt tájékoztassák a telepvezetőt arról, ha előzőleg olyan vadászatot vettek részt, ahol a vaddisznók zsigerelésekor, vagy egyéb jelek alapján felmerült fertőző betegség gyanúja.

9. Mérjék fel a vadászterületen élő vaddisznó kondákat, azok létszámát és mozgását, mert egyes kondák „eltűnése”, kipusztulása az ASP első jele lehet.

10. Vezessenek pontos nyilvántartást az etetőhelyekről és a természetes vízfolyásokról, itatóhelyekről is. Ezek rendszeres ellenőrzése fontos járványügyi információkkal szolgálhat.

11. A vaddisznók zárt területre való vásárlását, vagy szabad vadászterületre történő kihelyezését előzetesen jelentsék be az illetékes járási főállatorvosi hivatalnak is.

12. A megyei állategészségügyi és élelmiszerellenőrző hatóság által kiadott határozatnak megfelelően a vadászatra jogosultak minden vadászati évben teljesítsék a KSP monitoring programban rájuk eső mintaszámot. Minden esetben a szívből (vagy ha ez nem lehetséges valamely nagyobb érből) vegyenek véralvadékot, továbbá mandula minta vételéről se feledkezzenek el. A mintákat megyei állategészségügyi és élelmiszerellenőrző hatóság által előírtak szerint adják le. A KSP monitoring program során nyert mintákból a NÉBIH Állategészségügyi Diagnosztikai Igazgatósága az ASP felderítésre irányuló vizsgálatokat is elvégzi, ha azt az Európai Unió vagy a szomszédos harmadik országok járványügyi helyzete indokolja.